

# **POLITIKER- PENGENE**

- REGJERINGENS ETTERLØNN OG VENDELØNN
- STORTINGSREPRESENTANTENES LØNNINGER, BIL, PERSONLIG TRENER etc.
- REGJERINGENS HEMMELIGE BILORDNING- "FIRMABILENE"
- STORTINGSGRUPPENES REGNSKAP OG FORMUER
- FYLKESORDFØRERNE, STORBYORDFØRERNE og STATSÅDENE REISEREGNINGER, REPRESENTASJONSUTGIFTER, LØNN og HONORARER

Publisert i Verdens Gang (VG) fra 11. januar 2006 og ut året, og vi har fortsatt inn i 2007.

**Redaksjon, redaksjonsadresse og telefon:**

Verdens Gang  
Samfunnsavdelingen  
Akersgata 55  
0180 Oslo

**Journalistenes adresse og telefon:**

Line Torvik,	<a href="mailto:line.torvik@vg.no">line.torvik@vg.no</a> ,	99 21 83 21
Pål K. Ertzaas,	<a href="mailto:pal.ertzaas@vg.no">pal.ertzaas@vg.no</a> ,	95 29 02 03
Marianne Johansen,	<a href="mailto:marianne.johansen@vg.no">marianne.johansen@vg.no</a> ,	99 21 83 13
Aslak M. Eriksrud,	<a href="mailto:aslak.eriksrud@vg.no">aslak.eriksrud@vg.no</a> ,	900 20 282
Alf Bjarne Johnsen,	<a href="mailto:alf.bjarne.johnsen@vg.no">alf.bjarne.johnsen@vg.no</a> ,	90 55 85 60
Eirik Mosveen	<a href="mailto:eirik.mosveen@vg.no">eirik.mosveen@vg.no</a>	911 82 902

**Postadresse**

Verdens Gang  
Samfunnsavdelingen  
Postboks 1185 Sentrum  
0107 Oslo

Tittel: POLITIKER-PENGENE

## **NÅR OG HVORDAN KOM ARBEIDET I GANG OG HVA VAR IDEEN SOM STARTET DET HELE?**

Den 21. november 2005 sa avtroppet kulturminister Valgerd Svarstad Haugland i et intervju med VG: ”Hvis jeg ikke har noe etter tre måneder har jeg mulighet til å søke om midler fra Stortinget. Det er deilig å vite at jeg har mulighet til å tenke mer, men jeg er rede til å jobbe og, sier den tidligere statsråden.” Dette sitatet sier noe om politikernes syn på sine egne ordninger.

Omtrent samtidig var et familiemedlem av journalist Line Torvik arbeidsledig. Familiemedlemmet slet med å skaffe seg jobb, og fikk heller ikke allverdens betaling fra det offentlige. Svarstad Haugland fortalte at hun hadde flere jobbtilbud som hun takket nei til, mens hun fikk utbetalt god etterlønn i opp til ett år. Den store forskjellen på ordningene politikerne vedtar for seg selv, og hvilke krav de stiller til alle andre, var provoserende og skapte indignasjon. Dette ble en sentral drivkraft for prosjektet.

Ved inngangen til 2006 fant Line Torvik, Marianne Johansen og Pål K. Ertzaas ut at det var på tide å gå gjennom hva som hadde skjedd med statsrådene i Bondevik II-regjeringen. De hadde allerede vært ute av regjeringskontorene i noen måneder. Fra kilder i stortings- og regjeringsmiljø fikk vi høre at de fleste nevnte hadde jobbstart 17. januar 2006 – nøyaktig tre måneder etter at regjeringen gikk av. I de første undersøkelsene kom det frem flere forhold vi mente var verdt omtale:

\*\* Nesten alle statsråder som ikke skulle tilbake til Stortinget søkte om å få penger fra den spesielle etterlønnordningen for statsråder.

\*\* De fleste utsatte å begynne i nye jobber til 17. januar, for å få maksimalt ut av etterlønnordningen, som egentlig var ment å hjelpe dem som ikke hadde jobb å gå til.

Statsministerens kontor (SMK) slo fast at Bondeviks statsråder tok ut etterlønn i strid med regelverkets intensjon. Vi oppdaget også at statsråder som går tilbake til Stortinget får dobbel lønn i en måned – uansett.

KrF-toppene Valgerd Svarstad Haugland og Anita Apelthun Sæle la ikke skjul på at de brukte etterlønnordningen til bekvemmelighet.

De nye oppdagelsene gjorde at vi tenkte at det var på tide med en full gjennomgang av hvordan rikspolitikerne bruker pengene de bevilger seg selv, sine partigrupper og hvor de får inntektene sine fra.

Vi hadde flere spørsmål. Stortingsrepresentanter tjener 589.000 kroner i lønn og har diett for 330 dager i året, uansett om de er på jobb eller ikke. Likevel antok vi at en del i tillegg hadde ekstrahonorarer for verv og/eller inntekter for politikk på lokalnivå.

Vi startet et dypdykk for de 169 stortingsrepresentantene, og lønnsoversikt over de fremste politikerne ble jobbet frem. Vi fant en god del representanter som hadde ekstraintekter, og mange i flere folkevalgte organer.

Vi reagerte også på hvordan det poppet opp med ekstra påskjønnelser fra spesialordninger innenfor Stortingets egne midler, selv om Stortinget har sin egen lønnskommisjon som fastsetter godtgjørelsene.

Etter hvert dukket både lønnstillegget for parlamentariske ledere, biler og personlige trenere opp. Stortingsgruppene får stadig mer penger, det var nesten ikke regler for hva de kunne bruke pengene på. Hemmeligholdet var omfattende. Snøballen begynte å rulle.

## **HVA VAR DEN SENTRALE PROBLEMSTILLINGEN VED STARTEN AV PROSJEKTET? BLE PROBLEMSTILLINGEN ENDRET UNDERVEIS? I SÅ FALL HVORFOR OG HVORDAN?**

De første problemstillingene var:

Hva har stortingsrepresentantene og de fremste politikerne reelt sett i inntekt?

Hvorfor er det så mye hemmelighetskremmeri rundt stortingsgruppens bruk av penger?

Hva bruker stortingsgruppene pengene på?

Hvilke regler finnes for pengebruken til stortingsgruppene?

Er det akseptert å bruke penger på biler, personlige trenere og andre utgifter som ikke nødvendigvis er relevante for jobben de skal gjøre?

Bør det utarbeides nye regler?

Det var i det hele tatt mye å ta tak i. Erfaringene fra tidligere arbeid med politikernes egne betingelser viste også at nye ting kunne dukke opp. Det ble derfor enkeltsaker om enkeltpolitikere som fikk mye oppmerksomhet, uten at vi på forhånd kjente til disse sakene.

Saken om Siv Jensens bil på stortingsgruppens regning kom i påsken. Men da den hadde stått på trykk fikk vi informasjon fra tidligere statsråder at det eksisterte en ordning med "firmabil" for regjeringen. Opplysningen gjorde at vi satte et eget fokus på regjeringen – i tillegg til det vi allerede hadde planlagt for Stortinget.

I Troms hadde Nordlys avslørt at fylkesordfører Ronald Rindestu (Sp) hadde brukt svært mye penger på restaurantbesøk med ukjente gjester, og utstrakt bruk av taxi. Vi lurte på hvordan de andre fylkesordførerne bruker pengene sine?

Vi ville vite hvordan stortingsgruppene bruker penger. Hvorfor skal de - som pålegger alle andre åpenhet og å følge offentlighetsloven - ikke gjøre dette selv? Og særlig når de er i den spesielle situasjon at de bevilger offentlige penger til seg selv.

VG hadde tidligere jobbet med enkelt-elementer av dette, men vi bestemte oss denne gangen for å få belyst alle sider av regimene.

Problemstillingene endret seg egentlig hele tiden. Prosjektet var ikke et typisk graveprosjekt der problemstillingen var helt konkret, men mer en maraton i å få ut kildeinformasjon om ordninger, goder og forhold politikerne helst ikke vil snakke om. Mange av sakene kommer rett og slett av utholdenhet. Flere ganger har vi gått frem og tilbake mellom kildene, før vi til slutt fikk dem til å si hva de egentlig mente. Da kom de gode sakene. På forsommeren hadde VGs journalister betegnelsen "mase-kråkene" i deler av Stortingets presidentskap. Betegnelsen ble brukt humoristisk, men de var også ganske lei av å måtte forholde seg til nye saker om hvordan deres kolleger brukte penger.

Selv om jobbingen var en maraton for reporterne, skal også mange andre i VG ha takk for innsatsen. Ledelsen lot oss i stor grad få jobbe i fred med stoffet, og vi fikk være flere reportere sammen om jobben, selv om vi ikke kunne love nye saker de nærmeste dagene. Å være flere enn en på stoffet var avgjørende for at vi ikke ga opp mange av sakene tidligere.

En av årsakene til at vi fikk holde på såpass lenge var nok at det med relative korte mellomrom dukket opp saker som nådde førstesiden. I tillegg var det stor entusiasme i avisen for stoffet, og mange saker ble løftet av svært god desk-jobbing.

## **ORGANISERING AV ARBEIDET: METODEBRUK, KILDEBRUK, PROBLEMER UNDERVEIS**

### **Lønninger, bil, personlig trener etc.**

I januar og februar skrev vi sakene om statsrådenes etterlønn. Allerede da forsto vi at gjennomgangen av politiker-pengene kunne bli en tung affære rent jobbmessig. Politikerne er svært lite glade i å kritisere hverandre.

Arbeidet med å finne stortingsrepresentantenes reelle lønninger var et møysommelig arbeid.

Vi leste blant annet grundig:

- \*\* Alle biografiene i ”Stortinget i navn og tall 2005-2009”
- \*\* Det økonomiske registeret for statsråder og stortingsrepresentanter
- \*\* Intervjuet de 23 politikerne som hadde ekstra-inntekter
- \*\* Ringte kommuner, fylkeskommuner og interkommunale selskaper om honorarene.

Den 10. april kunne VG trykke oversikten over stortingsrepresentantene med opp i mot 100.000 kroner i ”ekstra-lønn”.

Dagen etter fulgte vi opp med jusprofessor Jan Fridthjof Bernt som mente at rikspolitikere må tvinges til å registrere alle sine betalte verv i Stortingets økonomiske register.

Gjennom dette arbeidet lagde vi en oversikt over hva presidentskapet og de parlamentariske ledere tjener. I denne runden kom det frem at de parlamentariske lederne – med unntak av SV - fikk økonomiske tillegg fra sine grupper. Vi tok en runde til alle partigruppene for – i utgangspunktet - å lage en oversikt over politikere med million-inntekt. Men det var i denne runden vi fikk informasjon fra Frp om bilen til parlamentarisk leder Siv Jensen i Frp. Ingen andre stortingsgrupper brukte pengene sine på dette.

Tilleggene til de parlamentariske lederne og enkelte nestledere, som betales av stortingsgruppene, var varierte voldsomt. Vi startet dypdykket i hva stortingsgruppene brukte de pengene de bevilger seg selv på. Stortingets retningslinjer sier at pengene skal gå til ”stortingsrelevant arbeid”. Men hva er stortingsrelevant? Er firmabil, personlig trener og besøk hos frisøren relevant?

### ***Hvordan gjorde vi det?***

Det var etter oppslaget om at skattebetalerne betaler bil til Siv Jensen, at det startet ordentlig ”å rulle”. Saken var hovedoppslag på VGs førsteside 12. april. I løpet av påskeuken fanget vi også opp informasjon i stortingsmiljøet om at Frp-gruppen betalte for personlig trener på et helsestudio for parlamentarisk leder Siv Jensen. Det ble oppslag 19. april. Den personlige treneren var omtalt i VG tidligere. Men i saken 26. februar gikk det ikke frem at det var Frp som betalte, men det sto på trykk at Siv Jensen ”ikke ønsker å ha (ham) i medienes søkelys”.

På grunn av disse sakene, og reporter Rolf J. Widerøes kilder, kunne VG 19. mai avsløre at Siv Jensens personlige trener var dømt for drapstrusler, oppbevaring av kokain og forsøk på dop-smugling, og var siktet for hallik-virksomhet. Jensen brøt all kontakt umiddelbart.

Debatten om hva stortingsgruppene skulle bruke penger på var i gang. Frp-gruppen brukte også penger fra denne potten til å betale treningsutgifter for ansatte og innvalgte representanter. Vi jobbet med denne saken 18. april, samtidig startet vi å jakte på stortingsgruppene regnskap. Stortingets Ekspedisjonskontor hjalp oss å finne frem alt av stortingsdokumenter om stortingsrepresentantenes arbeidsvilkår, for å finne begrunnelser og regler for systemet.

Vi saumfarte mange stortingsdokumenter, blant annet disse:

\*\* Dokument nr. 17 (2000-2001) Innstilling fra utvalget til å vurdere

stortingsrepresentantenes arbeidsvilkår. Avgitt til Stortingets presidentskap 22. mars 2001.

\*\* Innst. S. nr. 340 (2000-2001) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forslag fra utvalg til å vurdere stortingsrepresentantenes arbeidsvilkår mv.

\*\* Referatet fra stortingsdebatten om saken 11. juni 2001.

\*\* Innst.S.nr. 241 (2005-2006) Innstilling fra Stortingets presidentskap om innføring av retningslinjer for stortingsgruppene og uavhengige representanters bruk av tildelte midler, og om oppnevning av en felles revisor for kontroll og gjennomgang av disse tilskuddene.

Stortingsgruppene bevilget seg selv i 2006 til sammen 110 millioner kroner. Den eneste retningslinjen var at pengene skal brukes til «stortingsrelevant arbeid».

Kilder i stortingsmiljøet sa at Venstres Trine Skei Grande fikk betalt frisør av gruppen da hun var parlamentarisk leder. Vi jobbet intenst med å få politikerne til å kommentere firmabiler, trenere og frisører. Det er særdeles vanskelig å få politikere til å kritisere sine kolleger, ofte av frykt for at det skal ramle ut skjelett av deres egne skap.

Så fort man skriver om politikernes gullkantede avtaler er det også som om alle politikere plutselig er på samme lag. Ingen vil kritisere eller kommentere andre. En av de vanligste kommentarene er ”dette visste jeg virkelig ikke, det høres jo ikke bra ut, men jeg må velge mine slag, og vil ikke kommentere dette”.

Men 20. april går Inge Lønning, Høyres medlem av presidentskapet ut og sier ytelsene er ukloke. Det varsles at regelverket skal gjennomgås.

### **Regjeringens hemmelige bilordning – ”firmabilene”**

Mandag 17. april på kveldsvakt fant vi ut at vi skulle sjekke hva som hadde skjedd med firmabilen Jens Stoltenberg har gjennom Ap siden han er partileder. Vi stilte spørsmålet til Stoltenbergs statssekretær Torbjørn Giæver Eriksen.

Svaret på spørsmålet var at Stoltenberg ikke har Aps firmabil-ordning lengre, men bruker ”SMK-ordningen”. I utgangspunktet trodde vi at ”SMK-ordningen” betydde regjeringens biltjeneste.

Men for å sikre oss stilte vi spørsmål til tidligere statsråder om regjeringen hadde en egen bilordning ved siden av biltjenesten. Tidligere regjeringsmedlemmer sa til oss at statsråder har egne firmabiler ved siden av biltjenesten. Det får statsrådene informasjon om når de inntar kontorene. Brosjyrer av ønskede biler blir hentet inn.

Aslak M. Eriksrud ringer driftsleder Roar Thun på Aps partikontor for å høre hva som skjer med Stoltenbergs firmabil som han hadde hatt gjennom Arbeiderpartiet. Thun fortalte at SMK betaler firmabil til Jens Stoltenberg, og at det ble enklere å kjøpe en helt ny bil og ikke overta den han hadde gjennom Ap. Stoltenberg skulle plukke ut egen bil, og at de trolig var midt i fasen. Firmabilordningen innad i Ap for Stoltenberg hadde opphørt.

Da ringte vi Øivind Østang på SMK for å spørre om regjeringens firmabil-ordning. Han bekreftet at det var en ekstra-ordning i tillegg til sjåfør-ordningen. Han slo da fast at Jens Stoltenberg ikke hadde firmabil, men kunne ikke si hvem som hadde. Vi sendte en skriftlig henvendelse på e-post til Østang for å vite hvilke statsråder som benyttet bil-ordningen og hva slags bil de har.

I svaret beklaget Østang at han hadde sagt at Stoltenberg ikke hadde egen firmabil. Østang visste det ikke, men Stoltenberg hadde firmabil – en rød Mini Cooper S, skrev VG 23. april.

Gjennom SMKs oversikt fikk vi vite at olje- og energiminister Odd Roger Enoksen (Sp) har en XC90 til 800 000 kroner. Sp-leder og kommunalminister Åslaug Haga hadde valgt en Toyota Avensis.

Helt fra VGs avsløring om at Jens Stoltenberg og to av hans statsråder hadde skaffet seg firmabil på statens regning, var argumentet at de bare fulgte en ordning det var solid tradisjon for.

Allerede i det første intervjuet, 23.april, fortalte Stoltenberg at han hadde benyttet firmabilordningen hver eneste gang han hadde vært statsråd.

”Bilordningen ble innført av Stortinget i 1962 og er en del av lønnsbetingelsene”, sa statsministeren til VG i intervjuet 23.april.

Det ble også henvist til hjemmelen i Håndbok for politisk ledelse: ”Den nåværende ordning for Regjeringens biltjeneste ble etablert 1.januar 1962 og er nærmere behandlet i St.prp nr 1 for 1961/62 under kapittel 21. Det ble her bestemt at regjeringens medlemmer kan få stilt bil til rådighet for statens bekostning.” Videre står det i håndboken at ”Statsrådenes tjenestebiler anses som firmabiler”.

Reaksjonene fra de rød-grønne stortingsrepresentantene kom umiddelbart. Allerede samme dag uttalte Ap-representanten Jan Bøhler til VG at ”alle som har mulighet til å få firmabil, bør tenke kritisk igjennom sitt eget behov”.

Olje- og energiminister Odd Roger Enoksen var på tjenestereise i Gulfen og utilgjengelig for kommentar. Vi fikk kontakt med ham på telefon 23.april om ettermiddagen. 24.april kunne VG avsløre at Enoksen hadde en firmabil til 800 000 kroner. ”Det er en bil jeg ikke har problemer med å forsvare”, sa Enoksen til VG.

Regjeringsmiljøet med Statsministerens kontor var uvanlig offensive i sitt forsvar for de tre firmabilene. VG fikk klar beskjed for sentrale regjeringspolitikere om at vi ”dummet oss ut” med disse sakene.

Men vi slo oss ikke til ro med henvisningen til Håndbok for politisk ledelse. Det må da være et konkret vedtak som ligger til grunn for en slik ordning. Vi bestemte oss for å sjekke kildedokumentet fra 1962 i Stortingets arkiv. Det ble et vendepunkt; teksten fra statsbudsjettet for 1962 ga absolutt ingen hjemmel for en firmabilordning for regjeringens medlemmer.

Fakta i saken var stikk motsatt av hva som ble forsøkt hevdet: Gerhardsens regjering var mest ute etter å spare penger for den daværende politiets biltjeneste, ved at statsrådene kjørte bilene selv:

”På grunnlag av drøfting i Regjeringen foreslås en omorganisering av biltjenesten, basert på at hvert av Regjeringens medlemmer får stilt bil til rådighet på statens bekostning. Ordningen med særskilt sjåfør for stats- utenriks- og forsvarsministeren foreslås opprettholdt, men ellers er det forutsetningen at statsrådene i alminnelighet skal kjøre selv.”

Hjemmelen ga altså statsrådene mulighet til å få en bil til rådighet i stedet for en sjåførkjørt bil, og absolutt ikke i tillegg til en sjåførkjørt bil. Konfrontert med disse opplysningene, skiftet Statsministerens kontor begrunnelse:

25.april skrev VG at SMK nå bekreftet at statsrådenes ”firmabiler” var ment som et frynsegode, en del av lønnsbetingelsene til statsrådene, og ikke ment å dekke annet enn deres personlige transportbehov.

Det var et gryende partiopprør i Stortinget. 26.april meldte VG at en rekke stortingsrepresentanter fra alle tre partier ba Stoltenberg, Haga og Enoksen om å levere sine ”firmabiler” tilbake. Ordningen hadde også i praksis blitt hemmeligholdt, noe som ble svært tydelig da tidligere statsminister Thorbjørn Jagland sa at han ikke ante at ordningen eksisterte. I etterkant av sakene om firmabilene har også nåværende statsråder innrømmet overfor VG at de ikke ante at bilordningen eksisterte, og at de gjerne skulle bestilt en selv hvis de hadde fått vite om den før den ble avvirket.

Sent på kvelden 25.april, fikk VG kontakt med regjeringsråd Nina Frisak. Hun avga følgende uttalelse: ”I lys av spørsmålene som nå er stilt, vil vi se på hjemmelsgrunnlaget på ny for å forvise oss om at det er tilfredsstillende ivaretatt.” SMK hadde åpenbart ikke gjort det VG gjorde, nemlig å lete fram og lese statsbudsjettet fra 1962.

27.april uttalte LO-leder Gerd-Liv Valla at de tre fikk betale bilene selv, om det var slik at de bare var til privat bruk.

Et annet spørsmål var om Stortingets lønnskommisjon, som i praksis bestemmer lønnen til statsrådene, hadde vedtatt at statsrådene skulle ha dette frynsegodet? Nei. De som fastsatte lønnen til statsrådene og statsministeren visste ikke en gang om at dette var en del av lønnsbetingelsene, slik statsministeren hevdet. Den 3. mai kunne VG fortelle at lønnskommisjonen krevde å bli orientert om den ukjente firmabilordningen.

På kvelden samme dag kommer meldingen om at ordningen avvikles med øyeblikkelig virkning. Jens Stoltenberg, Odd Roger Enoksen og Åslaug Haga må levere inn sine biler. Torsdag 4. mai kunne VG fortelle bakgrunns-historien om at det var finansminister og SV-leder Kristin Halvorsen som presset Jens til å levere tilbake Cooperen. 11 dager brukte regjeringen på å fjerne den eldgamle og skjulte bilordningen.

### **Stortingsgruppens regnskap og formuer**

VG har tidligere skrevet om hvordan penger de siste årene har hopet seg opp på bok hos stortingsgruppene. Den 21. april skrev vi en ny sak om pengefesten på Stortinget. Saken handlet både om hvor mye lønnsøkning partitoppene har fått, og om hvor mange penger som hopet seg opp på stortingsgruppens konti.

Men det mest interessante var det fortsatt umulig å få svar på: Hva bruker de pengene til? Det eneste som er offentlig om dette, er stortingsgruppens regnskapsrapporter, som er skjematiske oversikter og dermed svært lite informative. Disse rapportene inneholder verken selve regnskapet eller bilagene. Hva som skjuler seg bak poster som ”sosiale kostnader” og ”annen personalkostnad” var det ikke enkelt å få partiene til å svare på.

Vi forsøkte først noen av partiene som tradisjonelt har krevd åpenhet på sentrale samfunnsområder: Venstre og SV. Vi snakket også med KrF og Senterpartiet. Den ambisiøse planen var å brette opp regnskapene parti for parti. Hvis SV og Venstre åpnet opp, ville det være pinlig for Sp og KrF og nekte innsyn. Dersom alle fire åpnet seg ville Ap og Høyre komme i skvis.

Da vi begynte med dette arbeidet hadde regnskapsrapportene for 2005 ennå ikke blitt levert inn, så vi måtte klare oss med rapportene fra regnskapsåret 2004.

De eneste som stilte seg positive til å utlevere regnskapsmateriale var til slutt Venstre. De hadde en prinsipiell begrunnelse for åpenhet. Line Torvik og Pål K. Ertzaas satt på Trine Skei Grandes kontor i to dager for å gjennomgå alle bilag i regnskapet for 2005. Sekretariatsleder Atle Hagtun, konsulent Guri Kinneberg og Skei Grande svarte på spørsmål underveis. 28. april hadde VG en litt tveegget sak. Vi vinklet på at Skei Grande hadde kjørt taxi for 47.000 kroner i 2005, hadde med mye om at Venstre brukte penger i strid med regelverket, men lot det også stå høyt og tydelig i saken at Venstre som eneste parti hadde åpnet sine regnskaper.

Vi sendte en skriftlig henvendelse pr e-post til sekretariatslederne i de andre partigruppene og ba om utlevering av regnskapsmateriale for 2005. Det var en rar dag på Stortinget. Politikere fra andre partier ringte til Venstre og delvis lurte på om det var riktig at de hadde åpnet sine regnskaper, og - etter det vi ble fortalt - delvis kom med kritikk mot Venstre. Vi opplevde da det absurde at alle de andre partiene i all hast satt seg ned og ble enige om fullt hemmelighold om hvordan de bruker offentlige penger.

I det etter vår mening svært oppsiktsvekkende brevet datert 27. april skriver sekretariatslederne i partiene fra SV til Frp at offentlig innsyn ikke er nødvendig for dem selv: «(...) ser vi derfor ikke behov for å utlevere ytterligere deler av vårt regnskapsmateriale til VG.»



Kun Venstre hadde gitt VG fullt innsyn i sine regnskaper. - Det er patetisk å se at det er en sak som denne som bringer de andre partiene, fra SV til Frp, sammen. I tillegg har de en formalistisk begrunnelse, og frikobler seg fullstendig fra prinsippet om offentlighet. Dette brevet gir et ekstremt dårlig signal til de mange rundt i landet som skal praktisere offentlighetsloven, sa stortingsrepresentant Gunnar Kvasshheim (V).

Kvasshheim leverte da et lovforslag om at partigruppenes regnskap skal være åpne: «Stortinget ber presidentskapet fremme forslag som sikrer fullt innsyn i stortingsgruppenes regnskap i samsvar med offentlighetsprinsippet, som nå gjennom revisjon av offentlighetsloven gjøres gjeldende på flere områder.»

Partiene hadde da i lengre tid muntlig skjøvet argumentet om ”personvern for de ansatte” foran seg. I brevet sto det svart på hvitt at dette var del to av avslaget om åpenhet.

De kommende dagene sprekker hemmelighetsidyllen på Stortinget. SV vil likevel ha litt mer åpenhet, selv om de var de selv som oppfordret til felles hemmelighold i utgangspunktet.

Vi bestemmer oss for å finne oversikten over hvor mye stortingsgruppenes inntekt har økt siden 1964, og 2. mai sendte vi e-post til leder av økonomi- og administrasjonsseksjonen på Stortinget, Ingar Kristoffersen. 9. mai skriver vi saken om at stortingsgruppenes inntekter har økt fra 15,9 til 109 millioner på ti år. Summen begynner å bli stor, og det fremstår stadig mer absurd at bruken av pengene skal hemmeligholdes.

Vi ba sekretariatslederne om regnskapsrapporten for 2005. Fristen for å sende rapport til Stortinget er satt til midten av mai. Siden partiene ikke ønsker å la VG gå gjennom bilagene, sender vi 17. mai en e-post til sekretariatslederne. Der stiller vi syv konkrete spørsmål til 2005-regnskapet:

- 1) Hvor mye brukte dere på henholdsvis sommerfest og julebord i 2005, og hvor mange deltok på disse arrangementene i 2005?
- 2) Hva slags ytelser gir dere til representantene? (Lønn i tillegg til parlamentariske ledere evt. Andre representanter gruppeledelsen / firmabil / klesinnkjøp / frisørtimer / helsetilbud / treningstilbud etc.)
- 3) Finansierte gruppen noen utenlandsturer for ansatte / representanter i 2005? Hvis ja- hvor mye ble brukt og hvor mange deltok?
- 4) Finansierte gruppen turer / konferanser innenlands i 2005? Hvis ja- hvor mye ble brukt og hvor mange deltok?
- 5) Hva slags bistand er posten ”honorar for sakkyndig bistand fra andre” brukt til i 2005?
- 6) Hva slags representasjonskostnader hadde gruppen i 2005?
- 7) Hvor mye ble brukt på taxireiser for parlamentarisk leder 2005?

22.-29.mai mottar vi regnskapsrapportene fra stortingsgruppene. 27. mai trykket vi saken 79 mill på bok. Uken før innhentet vi ”Stortingsgruppenes regnskapsrapporter” fra regnskapsår 2001, 2002 og 2003. Jakten foregikk gjennom en lang rekke avdelinger i Stortinget, til slutt fikk vi ut svarene i biblioteket på Stortinget.

30. mai ønsket SVs parlamentariske leder Inge Ryan å gå igjennom spørsmålene til 2005-regnskapet med oss. Dagen etter hadde vi sak om at SV brukte 1,25 millioner kroner på sluttpakker for ansatte. Samme dag hadde vi møte med Sp for å gjennomgå deres regnskapsrapport og KrF bestemte seg for å holde samme grad av åpenhet.

Dermed var det kun tre partier igjen som mente at den regnskapsrapporten som er offentlig er nok åpenhet rundt gruppenes pengebruk. 7. juni skrev VG derfor sak om hysj-vennene Ap, H og Frp. Aps parlamentariske leder Hill-Marta Solberg er ingen lett stortingsrepresentant å få intervju med. Siden vi ikke skal intervju politikerne i restauranten,

satte vi oss på bordet nærmest inngangen, og ventet på at hun skulle reise seg fra bordet og gå til sitt kontor.

I gangen stoppet vi henne og stilte spørsmålene om hvorfor Ap ville være med i hemmelighetsalliansen med Høyre og Frp. Resultatet ble en konfronterende intervju som Solberg ikke kom veldig godt ut av. I stedet for å be om å korrigere Solbergs sitater, innkalte hennes politiske rådgiver Jardar Flaa Torvik og Ertzaas på sitt kontor. Han var utstyrt med retningslinjene for hvordan journalister skal oppføre seg i Stortinget. Budskapet var helt klart: Han mente at journalister ikke skulle intervjuere politikere uten en forhåndsavtale. Han kunne derimot ikke vise til noen paragrafer vi hadde brutt. Vi forklarte ham da at Hill-Marta Solberg er den eneste politikeren i Stortinget som krever at journalistene ikke snakker med henne uten avtale. Flaa truet da med at store deler av Stortinget kunne bli lukket for journalister hvis vi fortsatte slik. Denne trusselen tok vi imidlertid svært lett på, det ble en god historie i Stortingsrestauranten. Det er jo ingen andre som vil ha det slik Flaa antyder.

I samme sak presenterte vi de syv spørsmålene de ikke ville svare på.

To dager senere kunne VG avsløre, gjennom nitidig kildearbeid, at presidentskapet ville nekte Siv bil, og stramme inn regler for pengebruken. Det oppstår strid i presidentskapet, noe vi kunne utnytte til nye saker om hva de var uenige om. Carl I. Hagens ekstreme motvilje mot all åpenhet gjorde både oss og politikerne ekstra nysgjerrige på hva det var Frp hadde og skjule. Det har i mange år gått rykter om at Frp brukte stortingsmidlene annerledes enn andre, og vi ville prøve å finne ut om det var riktig.

14. juni kunne VG avsløre at Carl I. Hagen i ni år har styrt en hemmelig reisekonto for en eksklusiv gruppe Frp-ere og deres ektefeller. Flere hundre tusen kroner av Frp-gruppens overskudd var overført til den hemmelige kontoen. Utgangspunktet for saken, var en tidligere VG-avsløring fra 1999. Det oppsiktsvekkende for oss var at reisekontoen fortsatt eksisterte, og at det ikke fantes regnskap for den. Frp og Carl I. Hagen nektet å svare på hvor mye penger som sto på kontoen, hvem som disponerte pengene og om det var betalt skatt av storby-reisene for Frp-erne med ektefeller som hadde blitt belastet kontoen. Hagen lovet imidlertid at kontoen skulle avvikles, men la på røret da VG stilte spørsmål.

To dager senere kunne VG fortelle at revisoren som hadde godkjent Frps regnskaper da pengene ble tappet ut av kontoen, selv var Frp-er.

Fra kilder i Frp-miljøet fikk vi informasjon om at Frp også hadde vært på cruise på stortingsgruppens regning. Seminaret på turen hadde tidligere vært omtalt i blant annet Nordlys, men serien om politiker-pengene gjorde andre aspekter ved turen aktuelle. Frps luksus-cruise med ektefeller kostet minst 500.000 kroner. Den underlige begrunnelsen for at Frp ville bruke skattebetalernes penger på cruise for Frp-ernes ektefeller, var at Frp ville unngå sjalusi og skilsmisse. Siv Jensen sa til VG at hun ikke kunne redegjøre for om ektefelle-turene var innberettet til skattemyndighetene.

Hvem skulle kontrollere om Frp-ernes pengebruk var i henhold til regelverket? Politikere fra andre partier var svært forsiktige med å kritisere Frps praksis og hemmelighold. Riksrevisjonen sa til oss at de ikke skal kontrollere Stortinget, men kontrollere forvaltningen på vegne av Stortinget. Vi hørte om Sivilombudsmannen ville gå inn i saken, uten å få bekreftende svar. Og revisoren Frp hadde brukt, var altså selv Frp-er.

Men ligningsmyndighetene gjorde det klart at de ville granske Frps stortingsgruppes pengebruk på bakgrunn av VGs avsløringer. Samme dag som VG avlørte Frps reisekonto, kontaktet vi Oslo ligningskontor som varslet at de ville "se på hva som er gjort". 17. juni kunne VG erfare at ligningsmyndighetene ville granske Frps stortingsgruppes regnskaper ti år tilbake i tid. Da VG noen dager senere spurte Siv Jensen om Frp hadde gitt skattemyndighetene innsyn i alt de ba om, var svaret fra Frp-formannen negativt. Frp avviste

skattegranskerne, skrev VG 21. juni. Ifølge Siv Jensen ville Frp blant annet "få avklart det prinsipielle i forholdet mellom statsmaktene i denne saken" før de lot ligningsmyndighetene gjennomføre fullt bokettersyn.

VG skrev om de problemene granskerne møtte før sommeren. Vi hentet ut regelverket fra Lignings-ABC om velferdstiltak i arbeidsforhold og tilstelninger, helge-/weekendopphold.

I en debatt på "Politisk kvarter" i NRK, nevnte Carl I. Hagen i en bisetning at Frps stortingsgruppe betaler privat helseforsikring for sine ansatte og stortingsrepresentanter. Vi bestemte oss for å se nærmere på denne ordningen. Vi stusset over hvorfor Hagen kom med denne opplysningen helt ut av det blå i en bisetning på radio. Ut ifra opplysningene stortingsgruppen ga oss, regnet vi oss frem til at norske skattebetalere betaler rundt 200 000 kroner årlig for at Frps stortingspolitikere og rådgivere skal slippe å stå i de offentlige helsekøene de selv er medansvarlige for.

Frp-sakene er de sakene som fortsatt har mest uavklarte konsekvenser. Frp har gjort sitt beste for å legge lokk på saken. De har beskyldt Oslo ligningskontor for å lekke informasjon og å bryte taushetsplikten. Taushetsplikten er et eget problem i denne saken. Selv om Frp-representanter og ektefeller blir ilagt straffeskatt for goder de har fått fra stortingsgruppen, risikerer velgerne å aldri få vite om det. Frp forsøker å hindre all offentlig informasjon om saken, og dermed er det de som får straffeskatt som selv bestemmer om dette skal bli offentlig. Dette illustrerer behovet for langt større åpenhet om hvordan stortingsgruppene bruker de 109 millioner kronene de bevilger seg selv.

### **Fylkesordførerne, storbyordførerne, statsrådenes reiseregninger, representasjonsutgifter, lønn og honorarer**

I mars sendte vi ut en innsynsbegjæring til alle fylkeskommuner om å få kopier med bilag av fylkesordførernes reiseregninger og representasjonsutgifter for 2005. Frem mot sommeren kom det inn konvolutter. På grunn av arbeidet med stortingsgruppene ble det først tatt tak i disse reiseregningene fra månedskiftet august/september.

Det var svært mye arbeid med å i det hele tatt få inn materialet. Etter mye om og men, purringer og ytterligere konkrete spørsmål til elementer i hver enkelt reiseregning var det to fylkeskommuner som sto på at VG måtte komme til dem. Derfor reiste journalisten til Vest-Agder og Hordaland.

6. september sendte vi samme innsynsbegjæring til alle departementene og Statsministerens Kontor (SMK). Der var tidsavgrænsingen fra 17. oktober 2005 (da de rød-grønne inntok kontorene) og frem til datoen da forespørselen ble sendt. En måned senere hadde vi fått svar fra alle.

Siden Oslo både er storby-kommune og fylkeskommune fant vi ut at vi også skulle be de andre storby-ordførerne om å gi informasjon om taxi-utgifter, bilordning og representasjonsutgifter. Det ble gjort i månedsskiftet oktober/november.

Bare innhenting av komplett informasjon skapte frustrasjon i de ulike administrasjonene. Det tok særdeles lang tid å få svar på spørsmål. Det var en ordentlig tålmodighetsprøve for å gjøre det hele komplett.

I november ble Pål K. Ertzaas og Marianne Johansen satt på dette arbeidet sammen med Line Torvik. Forslag til reportasjelister ble laget, og ytterligere spørsmål og innhenting av dokumentasjon ble spurt etter. Vi gikk også tilbake til problemstillingen til den første saken i serien fra 12. april:

Hvilken reell lønn har disse politikerne? Hvilke honorerte verv har de i tillegg til godtgjørelsen som ordfører?

28. november kom første sak i andre del av politiker-pengene arbeidet på trykk: Med innleide kokker fra luksusrestauranter inviterte Oslo-ordfører Per Ditlev-Simonsen (H) personlige venner til storslått middag hjemme hos seg. Oslos skattebetalere må betale regningen. Senere viste det seg at luksusrestaurantene Oro og Feinschmecker skjenket ulovlig i de to middagsselskapene.

Kilder vi hadde snakket med fortalte at Bergen-ordfører Herman Friele hadde bil med sjåfør. VG-journalisten fikk bekreftet dette fra ordførerens kontor i Bergen. Men Friele ble særdeles sur på fokuset til VG, og nektet å stille opp på et foto med bilen. VG fikk likevel et bilde av Friele da han var ute på oppdrag med bilen med sjåfør, ved at vi fulgte med på ordførerens program på nettsidene. 29. november kunne vi bringe nyheten om at Friele og tidligere Bergens-ordførere har en ordning med en kommunalt ansatt som også er sjåfør med bil. Oslo-ordfører Per Ditlev-Simonsen bruker 51.000 kroner på taxi.

Da VG hadde fokus på klima-trusselen passet arbeidet med statsrådenes reiseregninger godt inn. Miljøvernminister Helen Bjørnøy hadde tidlig i november gått ut og oppfordret alle nordmenn til å bruke mindre bil og fly. Vår gjennomgang viste at Bjørnøy i sitt første år som statsråd kun hadde brukt fly og limousin. Hun hadde kun tatt kollektiv-transport på en tur i Kina! Saken sto på trykk 3. desember. Bjørnøys forsvar for limousin og fly-iveren var, ikke uventet, sikkerhetsårsaker. Dette brukes svært ofte av politikerne når de får denne typen kritikk. Det er vanskelig for VG å motbevise dette. Vi gikk derfor gjennom alle andre statsråders reiseregninger på nytt. Det viste seg at flere hadde tatt både buss og tog, også statsråder som man i utgangspunktet skulle tro var mer utsatt for trusler, som integreringsministeren. Vi brukte den informasjonen for å illustrere at det ikke foreligger noe generelt kollektiv-forbud for statsrådene.

Gjennomgangen av fylkesordførernes pengebruk ga også resultater på trykk. Etter å ha gått nøye gjennom bruken av gullkortet til Rogaland-ordfører Roald G. Bergsaker, fant vi ut at han fikk dekket høye utgifter til vin, øl og sprit. For å få dette nøyaktig, gikk vi nye runder med Rogaland for å få spesifisert alt av alkoholutgifter. 4. desember kunne vi bringe nyheten om at Bergsaker hadde kjøpt alkohol for 30 000 kroner på skattebetalernes regning.

Da vi var i Hordaland fant vi motstykket til Bergsaker, for denne fylkeskommunen hadde omtrent forbud mot alkohol betalt på fylkeskommunens regning.

2. januar, etter å ha gått tilbake til problemstillingen fra arbeidet i mars og april, kan vi bringe en komplett oversikt over hva fylkesordførerne og storby-ordførerne faktisk tjener. Stavanger-ordfører Leif Johan Sevland troner på toppen. Han tjener mer enn statsministeren!

Av en kilde ble vi spurt om vi hadde oversikt over Os-ordfører Terje Søviknes' godtgjørelser som tillitsvalgt lokalt og fylkeskommunalt. Det var en jobb som så vidt var startet høsten 2006, men som ikke hadde blitt fullført. Det gjorde vi nå. 9. januar kunne vi avsløre at han mottar en halv mill for ekstra-verv han har ved siden av sitt fulltidsverv som ordfører som han får betalt 100 prosent for.

Reiseregningene og representasjonen til statsrådene hadde ligget i VG en god stund. En stund følte vi at det var litt metthet på stoff om politikerpengene. Vi følte det selv, vi syntes det var verre å få interesse for sakene internt, og syntes kanskje også det kunne bli for mye utad.

I romjula fikk vi likevel inn den siste informasjonen som kompletterte reiseregningene til de tre som reiser mest: Jens Stoltenberg, Jonas Gahr Støre og Erik Solheim.

Da statsminister Jens Stoltenberg holdt sin nyttårstale fikk denne informasjonen ny verdi. Stoltenberg snakket mye om bekymringen for klimaet. Vi hadde allerede laget en oversikt over hans bruk av privatfly det første året som statsminister, og laget sak basert på

kritikken fra miljøbevegelsen. Utslippene fra privatfly ble av ekspertene beregnet til omtrent det dobbelte av vanlige rutenfly.

3., 4. og 5. januar kunne vi avsløre miljøfarlige flyvninger, at staten betaler partireiser og at selv når partiet betaler reiser blir staten belastet diettkostnader.

Da vi gjennomgikk reiseregningene til statsrådene, oppdaget vi at mange statsråder hadde oppført turer til rene partiarrangementer på sine reiseregninger. På flere av reisene som staten hadde betalt for, sto det ”fylkesparti-møte”, ”partikongress” og lignende. Vi stilte oss spørsmålet: Er det riktig at politikere som sitter i regjering skal få ekstra midler til å drive ren partipolitikk? I tillegg til den statlige partistøtten?

Vi oppdaget også noe rart når det gjaldt turene til Samak (Aps nordiske sosialdemokratiske samarbeid): Mens Statsministerens kontor hadde betalt flyreise med privatjet for Jens Stoltenberg til Samak-konferansen i Helsingfors, hadde Ap betalt flyreisen for Karita Bekkemellem til den samme konferansen. Ap hadde også betalt flyreisen da Jonas Gahr Støre var på Samak-konferanse i Stockholm. Bekkemellem og Støre hadde likevel sendt reiseregningen med diett penger til sine departementer.

Statsministerens kontor opplyste om at statsministeren alltid opptrer som statsminister, og dermed får dekket reise til rene partiarrangement i utlandet. Statsrådene på sin side, får ikke automatisk dekket slike partireiser, fordi det blir lagt til grunn at de noen ganger opptrer som rene parti-folk når de er i utlandet. Statsministeren hadde altså deltatt på konferansen som statsminister, mens Jonas Gahr Støre og Karita Bekkemellem hadde deltatt som Ap-folk.

Politikerne og administrasjonen var raske til å si at de fulgte regelverket i Håndbok for politisk ledelse.

Vi mente nødvendigvis ikke at brudd eller ikke brudd var det viktigste, men å stille spørsmål om Staten i det hele tatt skulle drive med den slags partisubsidiering. For å vise hvor uklar praksisen egentlig var, påviste vi også regelbrudd. Både Utenriksdepartementet og Likestillingsdepartementet innrømmet at de ikke hadde søkt SMK om å få dekket diett for statsrådenes partibesøk i utlandet. Dette var små summer, og ikke det viktigste for oss. Det var likevel et poeng for oss å kunne ”ta” byråkratene i formelle feil, for å få satt søkelyset på det vi oppfattet som sammenblanding av partienes og departementenes økonomi.

Stortings- og regjeringspolitikere har vært raskt fremme også i regnskapssakene med å si at de følger reglene. Men det er ikke alltid det som er kjernen. Noen ganger kan det være allright å stille spørsmål om de reglene man har holder, eller om de er de klokeste reglene å ha.

## **KONSEKVENSER**

Den mest omtalte konsekvensen av året med politiker-pengene er den pinlige rettetten som Jens Stoltenberg, Åslaug Haga og Odd Roger Enoksen måtte gjennom. Bilene måtte leveres tilbake.

Oslo ligningskontor gransker fortsatt Frps stortingsgruppes pengebruk. Resultatet av granskningen er det i teorien mulig at vi aldri får svar på, fordi ligningsmyndighetene er underlagt taushetsplikt i saken. Ifølge loven er det opp til Frp om de vil oppheve ligningsmyndighetenes taushetsplikt. Leder i Stortingets justiskomite, Anne Marit Bjørnflaten (Ap), har overfor VG tatt til orde for å vurdere lovendring dersom resultatet av denne granskningen forblir hemmelig. Vi har derfor tro på at resultatene av skattegranskningen vil bli offentlig kjent.

Sommeren 2006 ble det innført strengere regler for bruk av penger i stortingsgruppene, noe som medfører at Siv Jensen ikke kan få firmabil på stortingsgruppens regning. Også andre skjulte frynsegoder skal vekk. Stortingsgruppene blir også pålagt å oppgi mer informasjon i regnskapsrapportene, men det er fortsatt langt igjen til de underlegges samme krav til åpenhet som de pålegger andre offentlige organer.

Vi tror selv også at fokuset på hvor mye mer de bevilger seg selv, og hvor mye de nå har på bok, fører til litt mer moderasjon når politikerne skal bevilge seg selv penger i fremtiden. Politikere har lovet å se på om mengden penger de bevilger er noe høy i forhold til behov.

## **HVOR MYE ARBEIDSTID OG EVENTUELL FRITID**

Line Torvik har gjennom hele perioden vært den sterkeste drivkraften i politiker-pengene. Hun har brukt i praksis hele våren, og store deler av høsten 2006 på dette stoffet, med unntak av kveldsvakter da man må gjøre alt som dukker opp.

Pål K. Ertzaas og Marianne Johansen brukte også det meste av våren på politiker-pengene. Andre reportere har bidratt til og fra, særlig i stoffet rundt regjeringens bilordning. Nestleder på Samfunnsavdelingen, Eirik Mosveen, har også bidratt mye med sine kilder.

Totalt er det vanskelig å vite hvor mye arbeidstid som er brukt, men vi vil anslå at det har gått med to ca. årsverk.

## **SPESIELLE ERFARINGER**

Det er nesten en egen sjanger å skrive om politikernes egne goder og godtgjørelser. Ikke bare skyr politikerne å kritisere hverandre, også journalister i andre medier har en tendens til å kritisere denne typen saker.

Med statsrådenes firmabiler var det flere som mente dette var ”smålig” journalistikk. Først da det kom frem at det ikke eksisterte noe grunnlag for ordningen, og bilene ble levert tilbake var det aksept for stoffet i Stortinget.

Vi stusset også litt da vårt eget fagblad Journalisten i den mest hektiske perioden var mest opptatt av hvor mange firmabiler det sto i VGs garasje. Ingen av oss som jobbet med dette stoffet har firmabil. Vi trodde det var minst like interessant for andre journalister at Stortinget

nesten unisont gikk inn for hemmelighold av pengebruken. Senere på sommeren kom imidlertid også dette frem i Journalisten.

Frp-stoffet er imidlertid det som skaffer flest leserreaksjoner. Flere personer ringte og fortalte at de aldri mer skulle kjøpe VG på grunn av avsløringene om Frps pengebruk. Andre var fornøyde med at VG - etter deres mening - for første gang drev kritisk journalistikk mot hvordan Frp bruker offentlig penger. Partiet var jo tuftet på kritikk mot offentlig pengebruk, og Carl I. Hagen startet sin politiske karriere med kritikk av hvordan politikerne skaffet seg fordeler med offentlige midler.

Fremskrittpartiet har jo også forsøkt å gjøre VG til den store fienden, blant annet var Eli Engum Hagen svært kritisk til VG i sin bok som kom høsten 2006. Det har nå endt med at hustru, elskerinne, sekretær og forfatter Eli Engum Hagen svarer slik på VG-henvendelser:  
- Jeg har ingen kommentar til noe VG spør meg om noen gang.